

DİL ÖĞRENİMİNDE VE ÖĞRETİMİNDE TİYATRONUN KULLANIMI VE TİYATRONUN TEMEL DİL BECERİLERİNE KATKISI

*Müzeyyen ALTUNBAY**

ÖZET

Eğitim ve kişisel gelişim yaşam boyu devam, sınırları çok geniş olan bir süreçtir. Öğrenme ise tıpkı eğitim gibi bireyin ihtiyaçları doğrultusunda şekillenen ve zihinsel süreçleri de kapsayan karmaşık ve çok yönlü bir etkinliktir. Geçmişten günümüze dek eğitim ve öğretim anlayışında oldukça ilerleme kaydedilmiştir. Günümüzde değişen değerler ve ihtiyaçlar ile birlikte bunlara bağlı olarak eğitim ve öğretimde farklı öğrenme alanları ortaya çıkmıştır. Bunlardan bir tanesi olan dil öğrenimi ve öğretimi, son yıllarda üzerinde en çok durulan ve en çok çalışılan konularından bir tanesi olup dünyayla ve diğer toplumlarla anlaşmanın en önemli yolu olarak algılanmaktadır. Dil öğreniminde ve öğretiminde çok değişik yöntem ve tekniklerin varlığı mevcuttur. Dil öğreniminde ve öğretiminde önemli olan uygun öğrenme modelinin ve yönteminin tespit edilebilmesidir. Öğrenmede asıl başarı bilinçli çabalarla ve doğru yöntemin tespitiyle sağlanabilir. Bu nedenle çağımızın en önemli konularından bir tanesi olan dil öğretiminde ve öğreniminde çeşitli yöntem ve teknikler geliştirilmiştir. Mevcut yöntem ve tekniklerle beraber her geçen gün yeni yaklaşımlar da ortaya çıkmakta ve kullanılmaktadır. Bunlardan bir tanesi de tiyatro ile öğrenimdir. Tiyatro aracılığı ile dil öğreniminde ve öğretiminde tiyatronun kullanımı üzerinde çok durulmamakta, ancak tiyatronun temel dil becerilerini etkilediği ve geliştirdiği bilinmektedir. Bu çalışmada dil öğreniminde ve öğretiminde tiyatronun kullanımı ile tiyatronun temel dil becerilerine katkısı ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: dil öğrenimi, tiyatro, dil becerileri.

THE USE OF THEATRE IN TEACHING OF LANGUAGE AND THE CONTRIBUTIONS OF THEATRE TO BASIC LANGUAGE SKILLS

ABSTRACT

Education and self-development is a duration which continues through life and has wide boundaries. In addition, learning which forms according to individual's needs like education and includes mental processes is a multi-faced activity. From past to present, there have been lots of improvements in the thought of people about education. With changing values and needs, different learning fields have appeared in education and training. Language learning and teaching which is one

* Arş. Gör. Gazi Üniversitesi GaziEğitim Fakültesi, El-mek: altun.bay@hotmail.com

of those, has been one of most important subject recently and is perceived as a most important way of communicating with other societies. A variety of method is available in language learning and teaching. What is important in language learning is to identify appropriate learning model and method. The essence success in learning can be achieved by conscious efforts and by finding the correct method. For that reason a variety of methods and techniques have been developed in language learning and teaching which is one of the most important issues of today. With current methods and techniques, new approaches are appearing and used gradually. One of those is learning with theatre. The use of theatre has been ignored in learning with theatre and teaching of Turkish as a language. However that theatre affects and develops basic language skills is known. In this study, the use of theater in teaching of Turkish as a language and theater's contribution to the basic language skills are considered.

Key Words: foreign language learning, theatre, language skills

Giriş

Eğitim, bireyin hayata hazırlanması; değişim ve gelişmelere uygun bilgi, beceri ve davranışlar kazanması; kendi kültürünün ve çağın gereklerine göre birikimler elde etmesi; benlik, kimlik ve kişiliğini oluşturmasını sağlayan değer ve normlarla yetişmesi sürecidir (Göktürk, 1993: 55; aktaran Özbay, 2010:131). Eğitim temel süreçleri şekillendirmeyi içerir (Schunk, 2009: 65). İnsan yaşamında önemli bir yer tutan eğitim, birtakım uygulamalarla gerçekleşmektedir. Eğitim-öğretim faaliyetlerinin etkililiği her şeyden önce iyi bir sistem ve plan dâhilinde gerçekleşmesine bağlıdır. Düzenlenen eğitim-öğretim sistemleri bireysel ve toplumsal ihtiyaçlardan hareketle hazırlanmakta ve tüm değişimlerin temelinde belirli bir ihtiyaç yatmaktadır. Amaç ise her bireyin çağın gereklerine uygun donanımda yetişmesi ve kendini gerçekleştirebilmesidir.

Bilgiyi üretme, kullanma, eleştirme ve değerlendirme kavramlarının öne çıktığı çağımızda bu niteliklerin ancak bireylerin çok yönlü yetişmesiyle mümkün olacağı bir gerçektir. Artık bireylerden beklenen entelektüel kişiliğe, akademik bilgiye sahip olmaları ve bunu dünya ile paylaşmalarıdır. Tek yönlü bilginin kimseye faydası olmayacağı da kesindir. Bilgi paylaşımı ve bilginin gelişimi ise ancak dil bilme ile gerçekleşir. Ne kadar çok dil bilinirse gelişim de o oranda hızlı ve kalıcı olacaktır. Türkiye’de dil öğrenimi alanındaki gelişmelere bakıldığında bu alanda çok çaba sarf edildiğini ancak istenen başarıya ulaşılamadığını görürüz. Gerek Türkçenin ana dil olarak gerekse yabancı dil olarak öğreniminde ve öğretiminde henüz istenen başarının sağlandığını söylemek güçtür.

Türkiye’de yabancı dil öğretim ve öğrenim sorunu, yadsınamaz bir biçimde, bugün için bile çözümlenmemiş bir durumda sürüp gitmektedir. Bu konuda ülke çapındaki yaygın kanı ve duygu, belli bir “fobi/mani” ikilisi biçiminde belirginleşmekte gibidir (Başkan, 2006: 190). Bunun altında yatan nedenler elbette çok çeşitlidir. Ancak belki de en önemli neden ihtiyaç analizinin uygulanmadan ve doğru yöntem tespit edilmeden dil öğrenimine çalışılmasıdır. Bir diğer konu da yine dil öğrenirken ve öğretirken sadece belirli bir yönteme bağlı kalınması (tercüme, kelime ezberleme vs.) diğer yöntemlerin görmezden gelinmesidir. Bu ise bireylerin tek yönlü bir eğitim almalarına ve istenen dili yeterince öğrenememelerine neden olmaktadır. Dil öğreniminde ve öğretiminde bireyin öğrenmeye çalıştığı dilin bütün dil becerilerine hakim olması gerektiği gözden kaçırılmamalıdır. Yani işlevsellik ve kullanışlılık önemlidir. Sadece okuma yönü gelişmiş birey eğer yabancı dilde konuşmıyor veya duygularını ifade edemiyorsa o birey için yabancı dil biliyor demek çok da doğru değildir. Bu nedenle çağımızda dil öğrenimi başlı başına bir konudur ve bu

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/4, Fall, 2012

konunun üzerinde önemle durulması gerekir. Günümüzde akademik anlamda çalışmalar yapan, eğitim gören bireylerin dünya yazınından habersiz olması veya araştırmalarını sadece olduğu çevreyle veya ülkeyle sınırlı tutması doğru değildir. Bu nedenle artık dil bilme ve öğrenilen dilde eserler verme günümüz bilim insanlarından beklenen özelliklerdir. Çünkü önemli olan sadece bilimsel çalışmalar yapmak değil, aynı zamanda yapılan bilimsel çalışmaların insanlığın yararına sunulmasıdır. Bu ise ancak önce ana dilin sonra yabancı dillerin etkili bilinmesi ve kullanılmasıyla gerçekleşir.

Son yıllarda öne çıkan en önemli konulardan bir tanesi de Türkçenin ana dili ve yabancı dil olarak öğretimidir. Değişen sosyo-ekonomik şartlar, Türkiye'nin siyasi alanda etkin bir yere sahip olması artık Türkçenin de dünyaya öğretimini zorunlu kılmıştır. Bu zorunluluk aynı zamanda Türkçenin etkin ve doğru öğretimi sorumluluğunu da beraberinde getirmektedir. Bilindiği gibi Türkçenin öğretimi konusunda birbirinden farklı görüş ve yaklaşımlar, yöntem ve teknikler mevcuttur.

Dil öğretim yöntemlerinin hedefleri, kişiler ve kurumlar arası iletişimi sağlıklı kılmak, bireylerin niteliklerini çağın gelişme ve gereklerine uygun olarak hızlı ve etkin bir şekilde geliştirmeye imkan sağlamak olarak belirlenebilir (Özbay, 2011: 128). Ancak Türkçenin hem ana dil olarak hem de yabancı dil olarak öğretiminde bu yöntem-tekniklerden yararlanıldığı gibi her geçen gün birtakım yeni yaklaşımların ve yöntemlerin de ortaya çıktığı bilinmektedir. Yeni bir yaklaşım sayılabilecek ve temel dil becerileri ile birlikte bireylerde sosyal ilişkilerin gelişimini de sağladığı yapılan çalışmalarla ve uygulamalarla desteklenen *tiyatro ile öğrenme* bunlardan bir tanesidir.

Tiyatro ile bireylerin ana dili becerileri geliştirilebileceği gibi aynı zamanda öğrenmeye çalışılan yabancı dile ait temel dil becerileri de geliştirilir. Türkçeyi öğrenmeye çalışan bireyler farklı ve zevkli uygulamalar içermesi, dil becerilerine etki etmesi, bireysel ve sosyal gelişimi hızlandırması, kelime dağarcığını zenginleştirilmesi ve iletişim becerilerini geliştirmesi gibi çok sayıda faydası olan tiyatrodan faydalanabilirler. Türkçenin öğretimi ile birlikte diğer dillerin öğreniminde ve diğer toplumların kültürlerinin öğreniminde tiyatro en etkili yöntemlerden biri olarak kabul edilebilir. Temel dil becerileri olarak tanımlanan dinleme, konuşma, okuma ve yazma çalışmalarında tiyatro etkin bir araç olarak kabul edilebilir. Bunun için öncelikle tiyatronun ve tiyatroyu oluşturan unsurların ele alınması gereklidir.

1. Tiyatro Kavramı

Yaşanmış ya da yaşanması mümkün olayları benzetme ve taklit etme yoluyla, belli bir mekânda ve seyirci önünde canlandırma sanatına tiyatro diyoruz (Şimşek, 2005:9). Genellikle bir edebiyat türü olarak tanımlanan tiyatro, oyuncular tarafından temsil edilen ve seyircilerin izlediği yazılmış veya tasarlanmış eser, oyun anlamlarına gelir. Mimari, müzik, edebiyat ve resim gibi birçok sanat dalından da yararlanmakla birlikte kendine özgü sunuşuyla ve anlatımıyla en önemli görsel sanatlardan bir tanesidir. Tiyatro hem göze, hem de kulağa hitap etmesi bakımından eğitimde en çok kullanılan görsel sanatların başında gelmektedir. Şimşek (2005: 9) "Metin boyutu tiyatronun edebi yönünü, sahne boyutu ise görsel yönünü temsil eder. Roman hikâye gibi edebi türlerde anlatma, tiyatrodaki ise gösterme esastır." diyerek tiyatronun diğer sanatlardan ve edebi türlerden ayrılan yönüne dikkat çekmiştir.

TDK Sözlük'te tiyatro, (2005: 1986); "1. Dram, komedi, vodvil vb. edebiyat türlerinin oynandığı yer. 2. Bu türleri izleyiciler önünde sahnede oynayan grup. 3. Oyun yazma sanatı. 4. Sahnelenmek için yazılmış oyunların tümü." olarak açıklanmıştır. Bu anlam ve içerik zenginliğinden ötürü tiyatroya sadece sahnede oynanan oyun ya da yazılmış eser gözüyle bakmak

çok da yeterli bir tanım olmayacaktır. Bu şekilde bir anlayış da tiyatronun yeterince anlaşılmasına neden olmaktadır. Tiyatro hayatın sahnede canlandırılmasıdır ve tiyatrodaki temel unsur rol yapmaktır.

Bir rol oynama katılanlara, her davranışın bir nedeni olduğu, nedenlerin genel olarak çok çeşitli olduğu ve bu davranışın ortaya çıktığı koşulların nedenlerden biri olduğu düşüncesine ulaşmasına yardım eder (Hesapçioğlu, 2011: 337). Bu nedenle yaşamın ayrılmaz bir parçası olan tiyatronun sadece sahne sınırlarına ya da edebi bir metnin sınırlarına bağlı tutulması ve bu şekilde tanımlanması yeterli değildir.

Tiyatro sınırsız bir hayal gücünün ötesine taşınabilen bir sanattır. Eğitimde tiyatro daha çok kazanımların gerçekleştirilmesi ve temel dil becerilerinin zenginleştirilmesi amacıyla kullanıldığı gibi, aynı zamanda öğrencilerin birey olarak hayata bakış açılarının değişmesi ve dünyayı farklı gözlerle görmelerini sağlamak amacıyla da kullanılmaktadır. Tiyatrodaki temel olan bazı kavramlar vardır. Bunlar şu şekilde sıralanabilir: insan, rol, ve eser.

Hayatı meydana getiren, anlamlı kılan, yaşamın en önemli ve değişmez parçası olan insan, tiyatrodaki da aynı zamanda en önemli unsurdur. Tiyatro bir başka deyişle insanla başlayan ve yine insanla sona eren sanatsal bir etkinliktir. Varlığının başlangıcı insanla olmuştur. Yazılmış, sergilenmiş her türlü eser insan içindir. Bu nedenle tiyatro insanı içine alan ve insanı doğrudan yansıtan bir sanattır.

Bir rol oynama, katılanlara, davranışı, sadece “iyi” ya da “kötü” olarak değil, anlaşılır olarak değerlendirmeyi mümkün kılar (Hesapçioğlu, 2011: 337). Rol yapma bir kişinin olduğundan başka bir şekle bürünmesi ve büründüğü role uygun tutum geliştirip, davranışlarda bulunmasıdır. Rol yapmada esas olan farklı davranmak ve bireyin kendi kişiliğinin dışında olan davranışlar sergilemesidir. Rol yapmaya dayalı çalışmalar hem eğitimde hem de bireysel çabalarla geliştirilen öğrenmelerde önemlidir ve bireylerin toplumsal duyarlılığının artırılmasının yanı sıra zihinsel ve sosyal becerilerinin geliştirilmesinde de kullanılır.

Tiyatro, toplumsal ve bireysel dayanışmayı, toplumsal sorumlulukları, bireyin kendi kişiliğini korumayı, başkalarının kişiliğine zarar vermemeyi, düşünceleri özgürce uygulamaya sokmayı öğretirken, kişisel gelişime de katkı sağlar (Yalçın; Aytas, 2002:1). Her tiyatro eseri bir metinle ilişkilidir. Gerek sahnelenmek için yazılmış, gerekse okunmak için yazılmış tiyatro metinleri edebi bir metindir ve tiyatrodaki esas unsurlarındandır. Bu eserlerde konular tarihi, epik, komedi vs. olabilir. Her tiyatro metni konusu ne olursa olsun dil becerilerine katkıda bulunur ve eğitimde her seviyeye uygun metinlerin kullanılması gereklidir. Çünkü tiyatro metinleri aynı zamanda eğiticilik ve öğreticilik niteliği de taşır. Doğrudan insan yaşamını anlattığı ve bireyin kendini farklı bir bakış açısıyla değerlendirmesini sağladığı için her bireyin bu eserlerden çıkaracağı ortak bir pay mutlaka vardır.

2. İnsan Hayatında Tiyatronun Önemi

Tiyatronun amaçlarından biri, izleyicinin duygu ve düşüncelerinde değişiklik meydana getirmek, zevk ve tutumlar üzerinde etkiler yaparak davranış değişikliğine zemin hazırlamaktır (Şimşek, 2011: 313). Tiyatro insan yaşamının ve insanın kendi benliğinin bir bakıma dışı durumudur. Bireyin kendine eleştirel bir gözle bakmasını ve kendini tarafsız olarak değerlendirip kendi hatalarını ve noksanlıklarını görmesini sağlar. İnsanın kendini tarafsız olarak değerlendirmesi genellikle çok mümkün değildir ve değerlendirmeler hep bir ölçüde öznel olur. Tiyatro ise nesnel değerlendirmeye olanak sağlayan tek sanat dalıdır. Çünkü her insan tiyatrodaki kendini izliyormuş gibi hisseder ve tiyatrodaki kendi hayatından izler bulur. Bu nedenle insanların diğer sanatların yanı sıra tiyatroya daha özenle yaklaşmaları gerekmektedir. Toplumsal bilincin oluşması, birlik ve beraberliğin sağlanması, empati kurulması vb. gibi konularda en önemli buluşma noktası tiyatrodur.

Milli bilincin uyanması gibi konularda insanların bir araya gelmesi ve ortak bir paydada buluşmaları gerekir. Bunun da sağlandığı en güzel yer yine tiyatrodur.

Eğitimin sadece bilişsel alan üzerinde değil de devinişsel ve duyuşsal alanları geliştirmeye yönelik hizmetini de göz önünde bulunduracak olursak, tiyatronun eğitimde kullanılması gereken önemli bir araç olduğunu söyleyebiliriz (Şimşek, 2011: 313). Tiyatro sağlıklı bireyler yetiştirirken empati, eleştirel düşünce, yaratıcı düşünce, toplum değerlerine sahip ve saygılı olma, evrensel bakış açısı kazandırma gibi özellikleri kazandırır. Hayatla iç içe ve hayatın her cephesiyle ilgili olan tiyatro insana, insanı insanca anlatır (Taş; Karakuş, 2007: 9).

Eleştiri ve değerlendirmelerin daha rahat yapılabilirdiği tiyatro etkinliklerinde sorunların çözümüne ilişkin daha akılcı, yapıcı ve olumlu sonuçlar alınabilir. Tiyatronun bireyin yaşamına ve dil becerilerine genel olarak katkısı şu şekilde sıralanabilir:

-Tiyatro bireylerin duyuşsal, bilişsel ve sosyal özelliklerinin geliştirilmesine katkıda bulunur.

-Aynı zamanda eğitici olan tiyatro ile birçok değer öğretilir.

-Kültürel bir birikim sağlar.

-Eleştiri ve değerlendirme becerilerini geliştirir.

-Analiz etme ve yorumlamayı geliştirir.

-Temel dil becerilerinin (okuma, yazma, konuşma, dinleme) geliştirilmesini sağlar.

-Duygusal açıdan motive eder. Mutlu ve ruhsal açıdan sağlıklı kişiliklerin oluşmasına katkıda bulunur.

-Akademik alanda da bireylerin daha başarılı olmalarını ve özgün eserler ortaya koymalarını sağlar.

_Yaratıcı düşünmeyi geliştirir.

-Kişilik gelişimini sağlar. Gerek izlenen tiyatrolarda gerekse bizzat oynan tiyatrolarda farklı roller bireylerin farklı özelliklerinin ortaya çıkmasına ve kişiliklerinin çok yönlü gelişmesine zemin hazırlar.

-Kendini daha iyi ifade etme becerisi kazandırır. Tiyatro ile düşüncelerin rahatça ifade edilebildiği ve nesnel değerlendirmelerin yapılabildiği ortamlar oluşturulur.

-Tiyatro psikomotor becerilerin de gelişmesini sağlar. Böylece bireylerin tek yönlü yetişmelerinin önüne geçilmiş olur.

-Toplumsal birlik ve beraberliğin sağlanmasında, herkesin ortak bir paydada buluşmasına zemin hazırlar.

-Canlandırma sanatına dayalı olduğundan verilmek istenen mesajların alıcıya doğrudan ulaşmasına olanak verir.

-Empatiyi geliştirir.

-Kişisel ve mesleki olarak bireylerin gelişimine olanak verir. Yapılan işten daha çok verim alınmasını sağlar.

-Hitabet yeteneğini geliştirir, dil becerilerini ve dili kullanma kabiliyetini artırır.

Turkish Studies

-Üst düzey dil becerilerinin kullanıldığı ve dilin bütün imkânlarının sergilendiği bir sanat olması bakımından önemlidir.

3. Dil Öğrenimi ve Öğretimi

Zihinsel, duygusal ve sosyal gelişmenin temel aracı dildir. İletişim kurma, duygu ve düşünceleri ifade etme, etkileşme, dış dünya ile bütünleşme, kültürü aktarma gibi süreçlerde dilin önemli bir yeri vardır. (Güneş, 2011). İnsan, ihtiyaçlarından isteklerine, düşüncelerinden inanışlarına kadar her şeyi dil ile anlamlandırır ve aktarır. Zamanla insan yaşamında gereklilikler ve zorunluluklar ihtiyaçların yeniden gözden geçirilmesini ve yeni ihtiyaçların belirlenmesini sağlar. Bu ihtiyaçlar çağa, topluma, kültüre ve hatta bireylere göre farklılıklar gösterir. Günümüzdeki en önemli ihtiyaç ise bireylerin değişen teknolojik ve bilimsel gelişmelerden haberdar olan, kendilerini çağa uygun nitelikte yetiştirebilen, araştırmacı, sorgulayıcı kimlikte bireyler olmasıdır. Aynı zamanda değişime ve gelişime açık, evrensel olaylardan haberdar olma ve kendi geleceğini ve çevresini buna uygun hale getirme en önemli ihtiyaç halini almıştır. Bu noktada en önemli konu ise her bireyin varlık gerekçesine uygun olarak kendini tanıması, kendi beklentilerinden ve ihtiyaçlarından haberdar olmasıdır. Bu şekilde bir bilince sahip olan bir birey aynı zamanda toplumdaki yerini ve görevlerini de iyi tanımlayacak, buna uygun hareket edecektir. Her çağda toplumların bireylerinden beklentisi farklı olmuştur. Günümüzde hem ana dilin hem de birkaç yabancı dilin öğrenilmesi ve farklı kültürlerin tanınması bireylerden beklenen en önemli görevdir.

Dil öğrenimi ve öğretimi sadece ülkemizde değil, tüm dünyanın üzerinde durduğu ve ciddi politikaların oluşturulduğu bir alandır. Gelişmiş ülkelerde bu konuyla ilgili olarak ülke politikalarının oluşturulduğu ve hassasiyetle uygulandığı bilinmektedir. Oysa henüz ülkemizde sağlam bir dil politikasının uygulanabilirliğinden bahsedemiyoruz.

Türk dili sorunu yurdumuzun büyük sorunları arasında yer almaktadır. Büyüklüğü üç ana nedene bağlanabilir: birinci neden zaman ve mekan içinde süreklilik göstermesidir; ikincisi, halkımızın tümünü ilgilendirmesidir; üçüncü neden, toplumun kültür değişmelerine paralel bir doğrultu izlemiş olmasıdır. Tarihin çok eski devirlerinde başlayan bu sorun üzerine, bugün de yurdumuzda tartışmalar sürüp gitmektedir (Karal, 1994: 7). Ülkemizde küçük yaşlardan itibaren verilmeye başlanan dil eğitiminin istenen seviyeye ulaştığı ve bu alanda başarı sağlandığını söylemek bu nedenlerden ötürü çok güçtür. Sorunun çözümü için çok değişik yollar izlenmektedir. Zaten her dilin mevcut yapısının karmaşık olması kendi içinde var olan toplumsal ve kültürel özelliklerin fazlalığı dil öğreniminde ortaya çıkan önemli noktalardandır.

Dil öğrenme ve öğretme iki açıdan değerlendirilebilecek bir konudur: bireyin ana dilini öğrenmesi ve öğretmesi, yabancı bir dili öğrenmesi ve öğretmesi. Ana dilin öğretimi doğrudan toplumun ve bireylerin düşünce dünyası ve muhakeme yeteneğini ilgilendirdiğinden önemlidir. Yabancı dil öğrenme ise bir başka milletin dil yapısının bilinmesi, tanınması ve doğrudan ya da dolaylı olarak aynı zamanda o kültürün de bilinmesini kapsamaktadır. Günümüzde dil öğrenmek ve öğretmek bu açıdan düşünüldüğünde çok yönlü bir alan olarak ifade edilebilir. Çünkü farklı dillerin bilinmeden değişen değerlerin bilinmesi, toplumların yapısının incelenmesi ve kendimiz hakkında doğru değerlendirmenin yapılması mümkün değildir. Aksi bir durum olayların ve durumların tek taraflı olarak değerlendirilmesine neden olacaktır. Bireysel gelişim açısından da bakıldığında kitle iletişim araçlarının ve özellikle internet ile dünyanın aslında sanıldığı kadar büyük olmadığı, insanların düşündüklerinden daha çok birbirlerine yakın olduğu ortaya çıkmıştır. Bu nedenle uzak mesafelerin göz açıp kapayıncaya kadar aşıldığı günümüzde dışa kapalı bir durumdan bahsetmek ve bireylerin kendini var olan bu gelişim ve değişimlerden soyutlamaları çok da akıllıca olmayacaktır. Bu noktada ortaya bir de dil edinimi ve dil öğrenimi/öğretimi kavramları ortaya çıkmaktadır.

Dil edinimi, Türkçe öğretimi alanında yeni bir kavram olarak nitelenebilir. Dört temel dil becerisinin edinimi, doğal süreç içerisinde dinleme ve konuşma ile başlamakta, okulda bunlara okuma ve yazma becerileri de eklenmektedir. (Özbay, 2011: 10-11). Yani bir bakıma dil edinimi bireyin yaşantısı içerisinde doğal olarak gelişir de denilebilir. Her birey kendi ana dilini bu şekilde öğrenir.

Dil öğrenimi ve öğretimi ise tamamen bireyin bilinçli bir çabasını gerektirir. Bireylerin kendilerini geliştirebilmek, kişisel gelişimlerini sağlayabilmek ve zenginleştirebilmek için dil öğrenimine yöneldikleri ve buna bağlı merkezlerin, kaynak materyallerin her geçen gün arttığı bilinmektedir. Buradan da günümüz toplumlarının dil öğrenimine ne kadar önem verdikleri görülebilir. Unutulmamalıdır ki, dil öğrenimi insanın eğitim ve öğretiminin bir parçasıdır. İster bireysel çabalarla, isterse eğitim kurumlarıyla gerçekleşsin, dilin etkili öğrenimi bireyin kişisel gelişimini üst seviyelere taşıyabilmesinin bir parçasıdır. Bu nedenle belli bir plan ve sistematik yaklaşımla ele alınmak zorundadır. Plansız ve sistemsiz bir eğitimle gerçekleştirilmeye çalışılan dil öğrenimleri ise bu nedenle çoğu kez başarıya ulaşamaz.

Dil öğretim alanı incelendiğinde günümüze kadar çeşitli yaklaşımların olduğu görülür. Dil öğretim yaklaşımları geleneksel, davranışçı, aktarıcı, iletişimci, bilişsel, yapılandırıcı, etkileşimsel, gelişimsel vb. isimlerle bilinmektedir (Güneş, 2007: 7). Eğitimde görülen bireysel farklılıklar, bireylerin kişisel ve zihinsel gelişimleri, geçmiş yaşantıları, onların aynı yöntem veya tekniklerle öğrenemeyeceklerini ortaya koymuş ve bu nedenle eğitimde her birey kendine uygun yöntem ve teknikle öğrenme sürecini tamamlamıştır. Günümüzde Türkçenin öğretimi konusunda temel yaklaşım olarak yer almayan ancak her öğretim kademesinde az ya da çok uygulanan tiyatro veya tiyatroya dayalı öğrenme yaklaşımı, üzerinde durulması ve düşünülmesi gereken konuların başında gelmektedir. Dil öğretiminde yeni bir yaklaşım olarak sayılabilecek tiyatro ile öğretim zaman, maddi olanaklar, gerekli malzemelere ulaşma zorluğu vb. nedenlerle çok sık tercih edilmemekte; ancak dil becerilerini geliştirici etkiye sahip olduğu bilinmektedir.

Yöntem veya teknik dil öğrenirken çok önemlidir. Her bireyin aynı şekilde öğrenmesinin mümkün olmadığı gerçeğinden yola çıkılacak olursa eğitim-öğretimde farklı yöntem ve tekniklerin kullanılması bir zorunluluktur. O halde bilinçli her birey çalışırken ve dil öğrenirken kendini tanımlamalı ve kendi öğrenmesine en uygun yöntemi seçmelidir. Eğitimde ise öğretmenlerin öğrenme esnasında olabildiğince çok duyu organını harekete geçirip öğrenmeyi etkili hale getirmek için birden çok öğrenme yöntemini kullanmalıdır. Öğrenme ortamının zenginliği dil öğreniminin sonucunu olumlu etkileyecektir. Birden çok duyu organına hitap ederek başarıyı ve verimi artıracak nitelikte bir yöntem olan tiyatro ile öğrenme bu açıdan önemlidir. Konu ile ilgili çalışmalar sınırlı olmakla beraber Yıldırım(2007), Zerey (2008) gibi araştırmacılar da tiyatro ve dil öğretimi arasındaki ilişkiye değinerek konuyu temel alan çalışmalar yapmışlardır.

4. Dil Öğreniminde ve Öğretiminde Tiyatronun Temel Dil Becerilerine Katkısı

Sanatsal işlevinin yanı sıra en önemli işlevi iletişim ve bildirişim olan dilin, aynı zamanda toplumsal değerleri aktarma, gönderge vs. gibi işlevleri de vardır. Günümüzde dilin her işlevi üzerinde ayrı ayrı durulmakta ve her işlevine önem verilmektedir. Fakat bunların arasında hiç şüphesiz en çok iletişim ve haberleşme işlevi öne çıkmaktadır. Dil bireyleri birbirine bağlayan, bir toplumu gelişigüzel insan yığını olmaktan çıkarıp birbirine kenetleyen en önemli etkenlerden biridir. Ana dil eğitimi bu açıdan ne kadar önemliyse, farklı toplumların tanınmasını sağlayan, onlara kaynaklık eden, bilginin paylaşılmasını sağlayan yabancı dil öğrenimi ve öğretimi de o açıdan önemlidir.

Bir dili kullanmada her isteyen ustalığın en yukarı mertebesine ulaşamaz diyen Gemalmaz (2010: 6) dil kullanımının tıpkı zanaatta olduğu gibi doğuştan gelen yetinin geliştirilmesine bağlı olduğunu öne sürmüştür. Dili kullanma becerisi sürekli bir çaba ve çalışmayla birlikte uygun yöntem-tekniklerin seçimini gerektirir. Dil öğreniminde kullanılan gerek geleneksel, gerekse modern çeşitli yöntem ve teknikler vardır. Türk eğitim sisteminde eğitimin hemen her kademesinde zaman zaman kullanılan tiyatro eğitimi gelişmiş ülkelerde üzerinde titizlikle durulan bir yaklaşımdır. İnsan, yaşamın en önemli parçasıdır. Tiyatro da doğrudan insanı yansıtan, insan yaşamını ele alan ve her bireyin kendinden bir şeyler bulabileceği bir sanat dalıdır. Bu nedenle tiyatroyu insan, kendi varlığının bir aynası olarak kabul edebilir.

Dil öğretimi, etkinlikler yardımıyla yapılmalıdır. Dilsel eylem, konuşma, okuma, yazma, düşünme, dille deney yapma, bir problemi dil yoluyla aşabilme vb. gibi dilsel etkinliklerin tüm biçimlerini ifade etmektedir (Arslan, 2008: 5). Bu nedenle dil öğrenimini sadece belirli alanlarla sınırlandırmak, diğer beceri alanlarını görmezden gelmek doğru değildir. Tiyatronun dil öğreniminde ve öğretiminde temel dil becerilerine katkısı çok yönlü olup şu şekilde incelenebilir:

4.1. Dinleme

Dinleme, bilgi edinme yollarından bir tanesi olup son yıllarda üzerinde en çok durulan ve eğitimde en çok ele alınan konuların başında gelmektedir. Dil, insana ait bir niteliktir. İnsan dil becerileri içinde önce dinleme yetisini kullanır. Fizyolojik olarak sağlıklı her birey öğrendiklerinin büyük bir çoğunluğunu çevresinden duyarak öğrenir ve hatta daha dünyaya gelmeden bireyin seslerle tanışmaya ve onları tanımaya başladığı da bilinen bir gerçektir.

İnsanlar, birbirleriyle sürekli olarak iletişim kurma ihtiyacı hissederler. Bunun için de çeşitli iletişim kurma yöntemleri kullanırlar. Bu yöntemlerden en yaygın olanı, konuşma yoluyla kurulan iletişimdir. Bu durumda bireylerden birisi konuşur, diğeri ise dinler. Bu iki beceriden birisi eksik olduğunda sağlıklı bir iletişim kurulamaz (Özbay, 2011: 41). Bütün bunlara rağmen, dinlemenin her seviyedeki okullarımızda büyük ölçüde ihmal edilmiş bir beceri olduğunu biliyoruz. Günlük hayatta iletişim konusunda karşılaşılan problemlerin başında doğru ve iyi dinleme alışkanlığının kazanılmamış olması gelmektedir (Calp, 2005: 137).

Dinleme sağlıklı bir iletişimin gerçekleşmesinde önemli bir noktayı oluşturur. Dinleme geliştirilebilen bir beceridir. Ana dil eğitiminde dinleme eğitimi ne kadar önemliyse yabancı dil öğrenirken de en az o kadar önemlidir. Bir yabancı dil öğrenen bireyin dilin kelimelerinin telaffuzunu, ses yapısını, cümle kuruluşunu, vurgu ve tonlamasını en iyi dinleyerek öğrenir. Televizyondan, internetten, çeşitli yoğun disklerden vs. yararlanılarak dinleme yetisi geliştirilebilir. Ancak sahnelenmiş bir tiyatro eserindeki sözlü anlatım becerilerinin dinlenip bunlardan yararlanılması elbette en faydalı olan çalışmalardandır. Dinleme bilgi edinmede, iletişimde, kişisel gelişimde önemli bir beceridir. Çok başarılı ve iyi konuşan bireylere bakıldığında bunların aynı zamanda dinleme becerilerinin de yüksek olduğu, iyi birer dinleyici oldukları görülür. Dinleme becerisinin gelişiminde bir diğer önemli nokta ve hatta sorun teşkil eden konu da dinlemeye dayalı öğrenmenin yeterince ölçülememesidir. Yabancı dil öğrenimi esnasında dinleme ile daha çok bilgisayar aracılığı ile çok kısa diyaloglardan veya seslendirilmiş metinlerden yararlanılmakta, ancak tiyatrodaki dinleme etkinliği ile öğrenmeye çok rastlanmamaktadır.

Sahnelenmiş bir tiyatro eseri dinleyicilerde kulağa ve göze hitap etmesi açısından önemlidir. Ana dili ve yabancı dili öğreniminde sahnede bir tiyatro eseri dinleyenlerde kelimelerin vurgusundan tonlamalarına, telaffuzdan sesin kullanımına kadar birçok unsurun doğru algılanmasına katkıda bulunur. Bu nedenle dil öğreniminde hedef kitlenin seviyesine uygun olarak düzenli aralıklarla çeşitli konularda tiyatro izlenmesi dinleme becerisinin gelişimine katkıda bulunmakla beraber öğrenmeyi de hızlandıracaktır. Ayrıca dinleme esnasında öğrenilen yeni bir

kelimenin, kavramın, bilginin vs. unutulması da kolay olmayacak, birey gerektiğinde izlediği tiyatro eserinden hareketle kolayca çağrışım yapabilecektir.

Dinleme/izleme amaçlı tiyatro eserlerinin seçici ve eğitici olması, amaca hizmet etmesi ve hedef kitleye hitap etmesi önemlidir. Konuyla ilgili olarak Demirel (1999: 33) işitmek ve dinlemek birbirinden çok farklıdır. İşitme isteğimiz dışı gerçekleşirken, dinleme belli bir amaç doğrultusunda yapılmaktadır diyerek dinlemenin bilinçli bir çaba olduğunu vurgulamaktadır. O halde tiyatronun izlenmesi/dinlenmesi dil öğrenmeye çalışan bireylerin yoğun çabasını gerektirir, bu da algının ve zihinsel faaliyetlerin dinlemeye odaklanması demektir. Tiyatro, ana dil ve yabancı dil öğreniminde dinleme becerilerinin geliştirilmesinde önemli bir araçtır.

4.2. Konuşma

Üçok (2004: 17) konuşmayı, “En aşağı iki kişinin yaptıkları işi, düşündüklerini cümle dediğimiz kalıplar içerisinde şu veya bu şekilde, fakat daima ses halinde birbirlerine anlatmalarının, kalplerini dökmelerinin, içlerini boşaltmalarının adıdır.” şeklinde tanımlamıştır. Konuşmanın temel işlevi iletişimi sağlamaktır. Konuşma eyleminin zihinsel, fizyolojik ve fiziksel boyutları olan bir oluşumdur (Deliveli, 2008: 163). Konuşma, bir konunun sözlü olarak ifade edilmesi şeklinde de tanımlanabilir. Konuşma bir anlatma aracıdır. İnsanlar okuduklarını, duyduklarını, izlediklerini ya da konuştuklarını tekrar bir başkasına anlatma ihtiyacı hissedebilir. Bunu gerçekleştirmenin en kolay yolu ise konuşmadır. Konuşma, aynı zamanda bilginin paylaşımının da bir yoludur. Konuşmada kullanılan iletişim dili çok önemlidir. İyi eğitim almış bireylerin sözel dili kullanımı daha etkilidir. Bunda eğitim dışında fizyolojik ve psikolojik özellikler ile içinde bulunulan çevrenin, yaşın, deneyimlerin vs. de konuşma becerisi üzerinde etkisi vardır. Ancak sadece eğitim almış bireylerin değil, bazen iyi eğitim almamış bireylerin de dil becerilerinin çok ileri düzeyde olduğuna rastlanmaktadır. Dil becerilerinin gelişmiş olması düşünce gücünün gelişmiş olmasına, kelime haznesinin zengin olmasına ve konuşulan dile hakim olunmasına bağlıdır. Ana diline veya öğrenilen yabancı dile hakim olan bireyler dili etkili bir şekilde kullanabilirler.

Dil, bir milletin en kutsal malıdır. O, bir dil birliğine mensup insan topluluklarının fertlerini birbirine bağlayan, atalarından miras kalmış çelik bir bağ olduğuna göre, bu toplulukların gelenekleri, dünya görüş tarzları, tarihleri, kısaca kültürleri kendini öz dillerinde gösterir (Üçok, 2004: 44). Aynı zamanda bir anlama ve anlatma aracı olan dil ise, bu özellikleri de kapsayarak tiyatrodaki daha çok ön plana çıkar. Tiyatro ile dil becerileri gelişeceği gibi yabancı dil öğreniminde de dil becerilerinin gelişmesine katkı sunar. Sahnede gerçekleştirilen tiyatro etkinliği konuşmanın geliştirilmesinde önemli bir etkidir. Rol yapmanın esas olduğu tiyatrodaki öne çıkan temel nitelik konuşma ve buna bağlı olarak anlatmadır. Karakteristik ya da tipolojik olabilen bu dil, bireylerin dili kullanma becerilerine göre değişir.

Tiyatro insanı en çok etkileyen unsurlardandır. Dili kullanma, dile ait unsurları (söz kalıplarını, anlam olaylarını, örtük ve örtülün anlamları, mecaz anlamları vs.) kullanma ancak tiyatrodaki çok net bir şekilde görülebilir ve hissedilebilir. Kullanılan dile bakılarak karakterlerin yapısı, sosyo-ekonomik özellikleri, kültürel yapısı vs. hakkında bilgi edinilebilir. Bu noktada tiyatrodaki biçimlendirici dil öne çıkar. Dinleme, gözleme ve uygulama ile gerçekleştirilen bu etkinlik konuşma ile tamamlanınca bir bütünlük oluşturur ve anlamlı kılınır.

Ana dilinin geliştirilmesinde ve yabancı dil öğreniminde tiyatro bireylerin iki şekilde konuşma becerilerini etkiler: Dil öğrenmeye çalışan bireyler dinleme yoluyla sahnedeki kişilerin konuşmalarını özümser ve kendi konuşmalarını buna göre şekillendirebilir veya kendileri doğrudan tiyatro sahneye aktif görev alırlar ve konuşma becerilerini geliştirirler. Özellikle topluluk karşısında konuşmaya çekinen ya da yabancı dilde akıcı konuşamayan bireyler için bu bulunmaz

bir fırsattır. Çalışmalar esnasında sürekli tekrarlar ile bireyler dili biçimlendirebilir, ona kendilerinden bir şeyler katabilirler. Bu, tiyatronun daha zevki olmasını sağlamakla beraber konuşma becerisinin daha da geliştirilmesini sağlayacaktır.

4.3. Okuma

Okuma, okuyucu ve yazar arasında uygun bir ortamda gerçekleşen görüş alışverişidir. Bu süreçte okuyucu metni anlamaya uğraşmakta ve anladıklarıyla ön bilgilerini birleştirerek yeni anlamlar ortaya koymaya çalışmaktadır (Akyol, 2007: 15). Okuma gerek eğitim-öğretim sürecinde, gerekse bireyin özel yaşantısında başvurduğu en önemli bilgi edinme yollarından biridir. Binlerce yıldır süregelen okuma alışkanlığı zamanla yöntem ve teknik olarak değişse de okuma eylemi varlığını ve önemini hep korumuştur. Genel olarak gözlerin veya ses organlarının yazılı veya görsel bir metni anlamasından oluşan zihinsel süreçleri kapsayan karmaşık bir etkinliktir.

Okuma aynı zamanda çok yönlü bir etkiliktir. Bu nedenle amaca göre yapılan okuma çalışmalarında kullanılan yöntem ve teknikler değişiklik gösterir. Okuma bilgi edinmenin yanı sıra dil becerilerini de geliştirmenin bir başka yoludur. Başka bir ifadeyle düzenli okuma çalışmalarının sonunda doğal olarak dil becerileri de gelişecektir. Dil öğreniminde bu nedenle edebi metinlerin okunmasının ve bu metinlerin değerlendirilmesinin önemi büyüktür, ayrıca dil öğreniminde temel dil becerilerinin geliştirilmesinde tiyatronun da önemli bir unsur olduğu gözden kaçırılmamalıdır. Bu nedenle gerek sahnelenmiş gerekse sahnelenmemiş tiyatro eserlerinin okunması ve anlamlandırılması hem dil becerilerini geliştirecek hem de öğrenilen dile ait kültürel unsurlarla birlikte sözcük hazinesi de birey tarafından öğrenilecektir. Ana dilde yapılan okuma etkinliklerinin kazandıracığı her türlü fayda yabancı dil öğreniminde ve öğretiminde de geçerlidir. Bu tür çalışmalar aynı zamanda dili geliştirici özelliğe sahiptir.

Birey okudukça ve okuduklarını zihninde tasarladıkça kelime hazinesi ile birlikte dile olan hakimiyeti de artacaktır. Bu noktada önemli olan tiyatro metinlerinden nasıl ve ne kadar yararlanılacağına doğru tespit edilmesidir. Tiyatro metinlerinin yabancı dil öğrenimindeki en önemli faydası, üst düzey dil becerilerinin ve anlatımların yer aldığı metinler olarak okunması ve bunlardaki estetik unsurların bireye kazandırılmasıdır.

Dil öğrencilerin çevrelerindeki olayları sorgulayarak karar vermesine, farklı açılardan bakarak olayları değerlendirmesine, sosyalleşmesine ve çağdaşlaşmasına büyük katkı sağlamaktadır. Bu nedenle öğrencilerin; dinleme, konuşma, okuma, yazma, görsel okuma ve görsel sunu ile ilgili temel becerilerini kazanmaları gerekmektedir (Arslan vd. , 2008: 9). Yabancı dil öğreniminde de bu temel alanların kazanılması aynı amaçların yerine getirilmesini sağlayacaktır. Ancak dil öğrenimi başlı başına büyük bir konudur ve beraberinde birtakım sorunları da getirir. Yabancı dil öğrenenlerde görülen en büyük sorunların başında öğrenilen dilin doğru telaffuz edilememesi ve sözcüklerin söylenişinde görülen bozukluklardır. Bununla birlikte özellikle Türkçenin yazıldığı gibi okunması ancak konuşmada görülen farklılıklar ağız özellikleri de yabancı dil öğrenenlerde bu farklılıkların anlaşılmasını güçleştirmektedir. Okuma esnasında bu olumsuzluklar ve aksaklıklar olabildiğince en aza indirilir. Bu nedenle dil öğrenen bireylerin öğrendikleri dile ait en seçkin tiyatro metinlerini okumaları onlara dil öğreniminde sayısız fayda sağlayacaktır. Temel tiyatro metinlerinde en genel anlamıyla dilin söz dizimi, cümle yapısı, ses ve şekil özellikleri en doğru şekilde yer alır. Bunun dışında kelime dağarcığının zenginleştirilmesi, farklı söyleyişlerin ve anlam inceliklerinin belirlenmesi, anlam olaylarının (anlam daralması, anlam genişlemesi vs.) görülmesi ve tespit edilmesi tiyatro metinleri ile daha kolay bir şekilde gerçekleşir. Dil, insanın duygularını ifade edebileceği bir araçtır. Tiyatro ise dilin anlam inceliklerinin ve dilin bütün beceri alanlarının sergilendiği bir alandır. Bu nedenle tiyatro metinleri dil öğrenenler için önemli birer kaynaktır.

Turkish Studies

Tiyatro yaşamın bir parçasıdır. Yaşama dair tüm güzellikler, yaşamın içinde yer alan bütün konular tiyatrodadır ve tiyatro ile bütün bunlar tekrar insan gözünde canlanır, bilinçli olarak ele alınır. Tiyatro metinleri bu açıdan yaşama dair bütün unsurların yer alabileceği, ancak konu olarak farklılaşan edebi metinlerdir. Okunması ile dil becerilerinin yanı sıra sözcük dağarcığının ve dolayısıyla düşünce dünyasının zenginleştirilmesine katkı sunarlar. Böylece yabancı dil öğrenen bireyler aynı zamanda başka bir dilde de ana dillerinde olduğu gibi düşünebilir, fikir üretebilirler. Anlamı bilinmeyen kelimeler tiyatro metinlerinde bağlamdan çıkarılmaya çalışılarak sözcüklerin öğrenilmesi sağlanır. Bu nedenle yazılı tiyatro metinleri dil-anlama-anlatma-anlamlandırma becerilerinin gelişiminde önemli birer materyal sayılabilir.

Okuma çalışması gerek sesli gerekse sessiz yapılabilir. Eğer yabancı dilde vurgu ve telaffuzda sorun yaşıyorsa metnin sesli okunması, kaydedilmesi ve daha sonra tekrar dinlenip eksiklerin veya hataların tespit edilmesi gerekmektedir. Bu tür bir çalışma, bireyin kısa zamanda doğru telaffuz etmesine yardımcı olacaktır. Bu nedenle sesli okuma hem ana dil ediniminde hem de yabancı dil öğreniminde çok önemli bir okuma yöntemidir. Ancak yabancı dil öğrenenlerin okudukları tiyatro metinlerini daha iyi anlayabilmeleri ve bu becerilerini daha çok geliştirebilmeleri için kendilerine okuma öncesinde, okuma sırasında ve okuma sonrasında birtakım sorular yönelmeleri gerekmektedir. Anlama, var olan metnin yazılış amacının ve mesajının net bir şekilde anlaşılması ve kavranmasıdır. Birey okuduğunu doğru değerlendirebilmeli ve doğru bir şekilde anlamlandırabilmelidir. Bu nedenle tiyatro metinlerini okuma aracı olarak kullanan bireyler dil öğreniminde okuma öncesinde kendilerine şu soruları yönelmelilerdir:

Bu metnin kazandıracığı dil becerileri nelerdir?

Metinde hangi kültürel ve dilsel unsurlar yer almaktadır?

Okuma sırasında;

Anlamı bilinmeyen kelime ve kelime grupları nelerdir?

Bilinmeyen kelimelerin anlamı metnin bağlamından hareketle çıkarılabilir mi?

Metindeki olay akışı doğru anlaşıldı mı?

Okuma sonrasında,

Metnin ana düşüncesi anlaşıldı mı?

Metnin üslubu anlaşılır mıydı?

Bu sorular yardımıyla hem tiyatro metinleri daha iyi anlaşılacaktır, hem de okuyucunun bilinçli bir şekilde okuma eylemini gerçekleştirip metne hakim olması sağlanacaktır.

Edebi metinlerin özellikle de tiyatro metinlerinin okumasında unutulmamalıdır ki bu tür metinlerin anlaşılması belli bir birikimi gerektirir. Herkes her metindeki anlam inceliklerini ve üst dil yapısını anlamayabilir. Bu nedenle yabancı dil öğrenirken bireylerin kendi seviyelerine uygun metinleri seçmeleri daha doğru olacaktır. Dil gelişiminin üzerinde seçilen metinler anlaşılamayacağı gibi bireyin de zevk almamasına ve çabucak sıkılmasına yol açacaktır. Tiyatro dil becerileri ve tiyatroyu oluşturan bütün unsurları ile birlikte ele alınmalı, metnin sadece yüzey yapısı değil aynı zamanda derin yapısı da çözümlenmelidir.

Okuma esnasında söz varlığı zenginleştirilir ve geliştirilir. Bireylerin metinden öğrendiklerini pekiştirmek amacıyla bu bilgileri yer yer kullanmaları gereklidir. Metnin seçimi kadar uzunluğu da önemli bir konudur. Her birey yabancı dil öğrenirken kendi seviyesine ve dili

kullanma becerisine uygun uzunlukta metin seçmelidir. Bunun için ilk aşamada daha kısa ve daha sade tiyatro metinleri seçilmelidir.

4.4. Yazma

Yazma beyinde yapılandırılmış bilgilerin yazıya dökülmesidir. Yazma sürecine, beyinde yapılandırılmış bilgilerin gözden geçirilmesiyle başlanmaktadır. Yazının amacı, yöntemi, konu ve sınırları belirlenerek yazılacak bilgiler seçilmektedir. Seçilen bilgiler çeşitli zihinsel işlemlerden geçirilerek düzenlenmektedir. Bu işlemler sıralama, sınıflama, ilişki kurma, eleştirme, tahmin etme, analiz-sentez yapma, değerlendirme vb. olmaktadır. Bu işlemler sonucunda düzenlenen bilgiler harflere, hecelere, kelimelere ve cümlelere dökülerek aktarılmaktadır (Güneş, 2007: 159). Yazma, yirmi birinci yüzyıla girerken de kişisel ve toplumsal açılardan önemini korumaya devam etmektedir (Akyol, 2011: 107).

Yazma insanlığın ortak eseri olup var olma ve edebi kalma çabasının bir ürünüdür. Kendini yazılı olarak ifade edebilmek, dil becerilerini kullanabilmek, yaratıcı yazabilmek sanıldığı gibi sadece yetenekle gelişebilen bir eylem değildir. Yazmak, yazdıkça gelişebilen ve eğitim gerektiren bir beceridir. Dil öğreniminde yazma önemli bir çalışmadır. Öğrenilen her yeni kelimenin not edilmesi veya konuyla ilgili notlar alınması önemlidir. Aynı zamanda yazılan veya tutulan notların düzenli olması daha sonra çalışmak için önemli birer kaynak oluşturabilir.

Dil edinmenin yollarından biri de yazmaktır. Edinilen dili geliştirmek ve o dilde özgün eser vermek de yazmaktan geçer. Yazma etkinlikleri sayesinde de dil gelişimi daha kolay ve çabuk olmaktadır. Ayrıca yazmanın psikolojik faydası da bulunmaktadır (Yıldız, 2010: 205).

Şurası unutulmamalıdır ki yazı kaleme almak ciddi bir iştir; dili konuşan herkes kendisini yazıyla ifade edemez. Emek ister, sabır ister. Bunun da ilk basamaklarından biri, belki de en önemlisi dili tanımak, onun özelliklerini bilmektir (Aktaş; Gündüz, 2003: 63). Yazmada en önemli unsur bireyin yazacağı ya da not edeceği konuya olan ihtiyacıdır. Daha sonra kullanılmak üzere tutulan notlar, çalışmada kolaylık sağlar. Bilindiği gibi ana dili eğitimi yazma çalışmalarıyla başlamaktadır. Yazma bu nedenle ana dil ve yabancı dil öğreniminde önemli bir etkinliktir. Not etme, özetleme vs. gibi yazma çalışmaları tiyatro ile öğrenmelerde de kullanılabilir. Aktif öğrenme çalışmalarıdır. Tiyatro ile öğrenmelerde yazma, çok çeşitli olabilir. Birincisi, edebi metin olan tiyatro metinlerinin okunması ve gerekli görülen yerlerin not edilmesiyle gerçekleşebilir. Metin üzerinde yer yer kısa notlar tutulabilir. Genellikle anlamı bilinmeyen kelimelerin varsa eş anlamlıları, zıt anlamlıları veya kelimenin kendi anlamı yazılır. Bunlar daha sonra kelimenin anlamının hatırlanması açısından kolaylık sağlar. İkinci olarak sahnelenen tiyatronun izlenmesi esnasında notlar tutulabilir. Burada da yine izlerken gerekli görülen yerler, zihinde oluşan sorulara cevap bulabilmek ve daha sonra araştırmak üzere anlaşılmayan bölümler not edilebilir. Bu çalışma, yabancı dilde tiyatro izlerken tiyatronun eleştirisi şeklinde de olabilir. Tiyatroda karşılaşılan kültürel farklılıklar bireyin kendi kültürüyle karşılaştırılarak önemli veya farklı görülen yerler de not edilerek ya da daha sonra kullanmak amacıyla özetlenerek yazma çalışmaları yapılabilir.

Kültürler arasındaki farklar ve bunların tespiti ile birlikte not edilmesi dil öğreniminde zihni becerilerin geliştirilmesinde önemlidir. Özetleme çalışmaları da dil öğreniminde veya öğretiminde kullanılabilir temel yazma çalışmalarındandır. Bir konunun esas noktalarıyla ve bireyin zihninde bıraktığı etki kadarının kâğıda dökülmesi yazma alanında en sık başvurulan tekniklerdendir. Bireyin okuduklarını, duyduklarını ya da izlediklerini kendi cümleleriyle özetlemesi ve yazması dil öğreniminde/öğretiminde yazmayı geliştirici etkinliklerdir. Bu, aynı zamanda zihinsel faaliyetleri geliştirici bir etkiye sahiptir. Dil öğreniminde izlenen veya dinlenen tiyatronun zihinde bıraktığı etkinin kâğıda dökülerek somutlaştırılmasının sağlanması tiyatro ile öğrenmede yapılabilecek bir diğer yazma çalışmasıdır.

Sonuç

Dil öğreniminde ve öğretiminde tiyatro diğer yöntem ve tekniklerden farklı olarak önemli bir yere sahiptir. Dile ait unsurların sergilendiği ve birçok duyu organına hitap edilebilen tiyatrodaki temel dil becerilerinin (dinleme, konuşma, okuma, yazma) bütün olarak yer alması bu sanatın önemini daha da artırmaktadır. Tiyatro aynı zamanda etkili bir kültür aktarımı aracıdır. Tiyatro, dil yeterliklerinin görülmesi, eksiklerin giderilmesi ve dili kullanma becerisinin geliştirilmesi açısından önemli bir sanat olmakla beraber dil öğreniminde ve öğretiminde kullanılan yeni bir yaklaşımdır. Yabancı dil öğrenmeye çalışan bireyler ile ana dili yeterliklerini geliştirmeye çalışan bireyler, kendi seviyelerine uygun tiyatro metinlerinden yararlanmalı ve zaman zaman tiyatro izlemelilerdir. Bu metinler kelime öğretiminden, cümle yapısına kadar ve hatta dilbilgisi ve dile ait özel kullanımların da yer aldığı metinler olduklarından dil öğreniminde ve öğretiminde başvurulması gereken temel kaynaklar arasında gösterilebilir. Sadece dil becerileri açısından değil aynı zamanda sanatsal ve edebi zevkin, buna bağlı olarak estetik duygusunun gelişmesi için de tiyatrodan yararlanılabilir.

KAYNAKÇA

- AKTAŞ, Şerif ; Gündüz Osman, **Yazılı ve Sözlü Anlatım Kompozisyon Sanatı**, Akçağ Yay., Ankara 2003.
- AKYOL, Hayati, **İlköğretimde Türkçe Öğretimi**, Pegem Yay., Ankara 2007.
- AKYOL, Hayati, **Yeni Programa Uygun Türkçe Öğretim Yöntemleri**, Pegem Yay., Ankara 2011.
- ARSLAN, Derya vd., **“Türkçe Öğretiminin İlkeleri ve Türkçe Öğretim Programı” Etkinliklerle Türkçe Öğretimi**, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa 2008.
- CALP, Mehralı, **Özel Öğretim Alanı Olarak Türkçe Öğretimi**, Eğitim Kitabevi, Konya 2005.
- DELİVELİ, Kismet vd., **“Konuşma” Etkinliklerle Türkçe Öğretimi**, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa 2008.
- DEMİREL, Özcan, **İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi**, MEB Yay., İstanbul 1999.
- GEMALMAZ, Efrasiyap, **“Türkçenin Dünü, Bugünü ve Yarını” Türkçenin Derin Yapısı**, Belen Yay., Ankara 2010.
- GÜNEŞ, Firdevs, **Türkçe Öğretimi ve Zihinsel Yapılandırma**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2007.
- HESAPÇIOĞLU, Muhsin, **Öğretim İlke ve Yöntemleri**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2011.
- KARAL, Ord. Prof. Dr. Enver Ziya (1994). **“Osmanlı Tarihinde Türk Dili Sorunu (Tarih Açısından Bir Açıklama)”**, Bilim Kültür ve Öğretim Dili Olarak Türkçe, Türk Tarih Kurumu Yayınları: Ankara.
- ÖZBAY, Murat, **Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri II**, Öncü Kitap, Ankara 2011.
- ÖZBAY, Murat, **Türkçe Öğretimi Yazıları**, Öncü Kitap, Ankara 2010.
- SCHUNK, Dale H., **Öğrenme Teorileri Eğitimsel Bir Bakışla**, (Çeviri Editörü: Muzaffer Şahin), Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2009.
- ŞİMŞEK, Tacettin, **Teoriden Uygulamaya Okul Tiyatrosu**, Suna Yay., Konya 2005.

-
- ŞİMŞEK, Tacettin, **Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı El Kitabı**, Grafiker Yay., Ankara 2011.
- TAŞ, Hüseyin – KARAKUŞ, Ertuğrul, **Türkçe Öğretiminde Tiyatro ve Uygulamalar**, Maya Akademi, Ankara 2007.
- TDK Türkçe Sözlük**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2005.
- ÜÇÖK, Necip, **Genel Dilbilim**, Multilingual Yay., İstanbul 2004.
- YALÇIN, Alemdar; Aytaş, Gıyasettin, **Tiyatro ve Canlandırma Sahneleme Bilgileri**, Akçağ Yay., Ankara 2002.
- YILDIRIM, Fatma, **Le texte de théâtre dans l'enseignement du Français langue étrangère** [Fransızcanın yabancı dil olarak öğretilmesinde tiyatro metinleri]. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2007.
- YILDIZ, Cemal, **Yeni Öğretim Programına Göre Kuramdan Uygulamaya Türkçe Öğretimi**, Pegem Yay., Ankara 2010.
- ZEREY, Özge Gül, **Impact of theater production on elt students' foreign language speaking anxiety** [Tiyatro uygulamasının öğrencilerin yabancı dil konuşma kaygısı üzerindeki etkisi, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, Hatay 2008.